

Yaşanan Gelişmeler Bağlamında Dinî Cemaatlerin Kritiği

Sebahattin Yaşar

Özet

Cemaatler, toplumsal hayatın doğal akışı içerisinde şekillenen, insanların herhangi bir zorlamaya tabi tutulmaksızın katıldıkları, maddi ve manevi bir takım temel gereksinimlerin karşılanmasını kolaylaştıran, meşruiyetini ve işleyişini Kur'an ve Sünnet'ten alan, iletişimin yüz yüze olduğu sosyal bir gerçekliktir. Toplumsal bir ihtiyaçtan doğan ve toplumda önemli bir boşluğu dolduran cemaatlerin doğru anlaşılması, gerçek işlevlerinin kazandırılabilmesi son derece önemlidir. Bu çalışmada cemaatler bağlamında son yaşananlar ışığında dinî cemaatlerin kritiği yapılmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Cemaat, din, toplum hayatı, siyaset, şeffaflık, İslami hizmetler

A- Sosyal bir realite; cemaatler ve işlevleri

Türkiye'yi doğru anlayabilmek için Türkiye'nin bir gerçeği olan dinî hayatı, dinî hayatı anlamak için de cemaatleri doğru anlamak gerekir.

Mimsiz medeniyetin ortaya çıkardığı aşırı dünyevileşme sonucunda insanların psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için cemaatler bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır.

*Siyaset, enaniyet,
tarafgirlik,
dünyevileşmek,
hırs, tama gibi
hastalıkların
mabeynimizde
çok ciddi
yaralanmalara
yol açacağını ve
iman Kur'an
hizmetindeki
kutsiyete zarar
verebileceğini her
fırsatta tenbih
etmiştir.*

Cemaat, toplumsal hayatın doğal akışı içerisinde şekillenen, insanların herhangi bir zorlamaya tabi tutulmaksızın katıldıkları, maddi ve manevi bir takım temel gereksinimlerin karşılanmasını kolaylaştıran, meşruiyetini ve işleyişini Kur'an ve Sünnet'ten alan, iletişimin yüz yüze olduğu sosyal bir gerçekliktir. Zaten Bediüzzaman da, "Şu zamancemaat zamanıdır, şahıs zamanı değil, şahıs ne kadar dahi ve hatta yüz dahi derecesinde olsa, bir cemaatin mümessili olmazsa, bir cemaatin şahs-ı manevisinitemsil etmezse, muhalif bir cemaatin şahs-ı manevisine karşı mağluptur."1 diyerek, Risale-i Nur eksenli oluşan cemaatin esaslarını, düsturlarını, dinamiklerini belirlemiş ve bu esasları bozacak hastalıkları tespit ederek talebelerini çok ciddi uyarmıştır.

Siyaset, enaniyet, tarafgirlik, dünyevileşmek, hırs, tama gibi hastalıkların mabeynimizde çok ciddi yaralanmalara yol açacağını ve iman Kur'an hizmetindeki kutsiyete zarar verebileceğini her fırsatta tenbih etmiştir.

Hatta günümüz cemaatlerinin değişik odaklarca iğfal edilebileceği endişesini Şualar adlı eserinde yazdığı bir mektubunda belirtmiştir. Sadece rıza-i İlahiyi tahsil etmek ve hem kendi imanını hem başkalarının imanlarının kurtulmasına hizmet etmek maksadıyla bir araya gelmesi gereken bu camiaların, dünyaya meyletmesi ve siyasete bulaşması neticesinde zındıka cereyanlarına alet olabileceğini ifade etmiştir.

Bediüzzaman'ın Afyon hapsinde ifade ettiği gibi, "Hedefimiz ve programımız evvela kendimizi, sonra milletimizi idam-ı ebediden ve daimi berzah haps-i münferidinden kurtarmak ve vatandaşlarımızı anarşilikten ve serserilikten muhafaza etmek ve iki hayatımızı imhaya vesile olan zındıkaya karşı Risale-i Nur'un çelik gibi hakikatleriyle kendimizi muhafazadır."2

Bu yüzden öncelikle cemaatlerin insanlara hiçbir faydasının olmadığını, zamanı geçmiş toplumsal yapılanma biçimleri olduğunu söylemenin hiç bir geçerliliği yoktur.

Toplumda bir boşluğu dolduran, dolayısıyla bir anlamı ve karşılığı olan hiçbir yapılanma biçimi dış etkenlerle yok edilemez. Zor karşısında, yer altına çekilerek yine varlığını sürdürebilir. Çünkü "Fitri meyelanmukavemetsüzdür."3

Cemaatler insanların sosyalleşmelerini sağlayan aileden sonraki en önemli yaşam alanlarıdır. Bunun açık örneklerini çeşitli şekillerde görmek mümkündür.

Yalnızlık, günümüz insanının en önemli sorunlarından birisidir. İnsanlar cemaatlerde kolayca yalnızlık duygusundan sıyrılabilmektedir. Cemaatler bu noktada da en güzel bir sığınak olma anlamı taşımaktadır.

Her insan ilgiden hoşlanır. Cemaatler de insanların bu ihtiyaçlarını karşılayan ve insanların bir şekilde birbirleriyle ilgilenmesini sağlayan yapılarıdır.

Cemaat fertlerinin birbirlerinin gözü kulağı olması, yani birbirlerini

1. Nursi, Said, Mektubat, Yeni Asya Neşriyat, 2007, İstanbul, s. 744

2. Nursi, Said, Tarihçe-i Hayat, YAN, 2007, İstanbul, s. 853.

3. Nursi, Said, Eski Said Dönemi Eserleri, 2012, İstanbul, s. 455.

sosyal alanda kontrol etmeleri sayesinde günah denilebilecek fiillerden insanları koruyan bir rol üstlenmektedir. Bu yönüyle de cemaatin varlığı insanlarda dünyevi ve uhrevi anlamda bir dayanak noktası olmaktadır.

Yine güven insanın en temel gereksinimlerinden birisidir. Her insan, kendisini güven içerisinde hissedebileceği bir ortamda olmak ister. Bu ortamın en sağlıklı olanı elbette ki aile ve akrabalık ilişkileridir. Fakat bu ilişkilerin zayıflaması ile oluşan güven boşluğunu devletde dolduramayınca bu işe cemaatler sahip çıkmışlardır.

Her insanın ihtiyaç hissedeceği yardımlaşma ve dayanışma duygusu da yine cemaatlerde karşılığını bulmaktadır. Hatta bu ihtiyaç cemaatler içinde bir kurumsallaşmaya dönüşerek, ayrı bir hizmet alanı haline gelmiştir.

Sonuç olarak cemaatler, dini daha iyi anlamak, daha iyi yaşamak ve daha iyi anlatmak için ortaya çıkmış birer hizmet yapılanmalarıdır. Dolayısıyla dini anlamayan, yaşamayan, anlatmayan, anlattığına inanmayanların bir araya geldiği bir dini zemin, cemaat değildir.

Sormayan, sorgulamayan, tahkik ehli olmayan insanların oluşturduğu yapılanmalar da yine cemaat tanımlamasına uymaz.

İslam tarihinde pek çok tarikat ve cemaat, İslam'ın ilk yıllarından itibaren dine hizmet etmek, İslam'ı yaymak, ahlaklı insanlar yetiştirmek, muhtaç olanlara yardım etmek, insanları eğitmek gibi amaçlarla teşkilatlanmışlar ve birçok güzel hizmetler yapmışlardır.

Aynı yüksek amaçla günümüzde de pek çok İslami cemaatler oldukça çeşitli ve anlamlı hizmetler ifa etmektedirler.

Cemaat, bir fikir ve inanç etrafında toplanmış, dayanışma içerisindeki kimseler demektir. Cemaat rastgele, tesadüfen veya şartların bir araya getirdiği topluluklar değildir.

Cemaatin üyeleri de, ne yaptıklarını bilmeyen, hangi şartlarda bir araya geldiklerinden habersiz ve suursuz kimseler değildirler.

Cemaat, şuurlu bir birlikteliktir. Kuru kalabalık, düşüncesiz bir topluluk yani cemadat değildir.

Bir topluluğun cemaat adını alabilmesi için, o topluluğun belli bir fikir etrafında, belli bir hedefe gitmek üzere bir araya gelmesi, belli prensiplere bağlı olması ve işlerini istişare ile yapmaları gerekir.

Bu zaviyeden bakıldığında olumsuz birkaç (adına cemaat denen) örnekten hareketle yeri başka türlü doldurulması mümkün olmayan gerçek cemaatleri töhmet altına bırakmak doğru olmayacaktır.

Ehl-i sünnet cemaatlerin ana ilkelerini Kur'an ve sünnet oluşturur. Ve cemaatlerin asıl amacı, rıza-i İlahi, İslam'ı öğrenmek, yaşamak, iyi bir kul olmak, insan-ı kamil olmak ve İslam'ı başkalarına tebliğ etmektir.

Bütün ehl-i sünnet cemaatlerin ana hedefi bunlar olduğu gibi, Risale-i Nur cemaatlerinin de ana gayesi budur. Bediüzzaman da, Risale-i Nur cemaatinin hedef ve gayesini şu şekilde ifade etmiştir: "Bizim cemaatimizin meşrebi, muhabbete muhabbet, husumete husumettir... mesleğimiz ise, ahlak-ı ahmediye (asm) ile tahalluk ve sünnet-i peygamberiyi ihya etmektir.

Cemaatler, dini daha iyi anlamak, daha iyi yaşamak ve daha iyi anlatmak için ortaya çıkmış birer hizmet yapılanmalarıdır. Dolayısıyla dini anlamayan, yaşamayan, anlatmayan, anlattığına inanmayanların bir araya geldiği bir dini zemin, cemaat değildir.

*Bediüzzaman,
ihlas, uhuvvet,
ittihad, tesanüd
ve teavünün esas
olduğu bir cemaat
yapılanmasını
öngörür. Ve bu
meseleyi de İhlas
Risalesi'nde şöyle
ifade eder; "Zaten
mesleğimizin
esası uhuvvettir.
Peder ile evlat,
şeyh ile mürit
mabeynindeki
vasıta değildir.
Belki hakiki
kardeşlik
vasıtalarıdır..*

Ve rehberimiz şeriat-ı garra, kılıncımız da berahin-i katia ve maksadımız ila-i kelimetullahtır.”⁴

Cemaatlerin en önemli özelliklerinden birisi de bireye kimlik kazandıran bir boyut olarak öne çıkmasıdır.

Şunu da unutmamak gerekir ki, tarih boyunca toplumsal dinî hayatta tarikatlar, cemaatler çok büyük bir ihtiyaca cevap vermişlerdir. Bunun yerine başka bir şeyi ikame etmek de mümkün değildir.

Tabii zamanla gerek kendi içinden ve gerekse dış etkenler nedeniyle amaçta, işleyişte bir takım sıkıntılar ortaya çıkmışsa, o zaman zayıf noktalar neler ise oraların güçlendirilmesi ve asli amacı çerçevesinde vazifesini ifa etmeye devam etmesi gerekir.

Devletin görevi de bu noktada cemaatleri günübürlük siyasetin içine çekmek değil, onları asıl mecralarına sevk etmek olmalıdır. Yoksa bir takım yanlış hareket örneklerini ele alarak cemaatlerin top yekün karşısında olmak, faydası zararını geçen dengeyi gözetmemek mantıklı ve insafı olmaz. Onun için eğer cemaatler ve tarikatlar çökerse,ehl-i sünnet çöker. Ehl-i sünnet çökerse, toplumu bindört yüz yıldır ayakta tutan omurga çöker ve toplum, kaosun eşiğine sürüklenir ve belini bir daha doğrultamaz.

B- Risale-i Nur Cemaat Yapılanmasının Esasları

İnsanlara bir takım faydaları dokunan ve sosyal hayatın bazı boşluklarını dolduran cemaat yapılanmasındaki bazı arızalara dikkat çekmekte fayda vardır.

Nitekim günümüzde ortaya çıkan arızalar aslında diğer cemaat yapılanmalarına da bir kendilerini düzeltme, noksanlıklarını giderme anlamında bir uyarıcı hükmüne geçmiş bulunmaktadır.

a- Cemaatler, kimseyi kutsallaştırmamalıdır

Bu asrın, iman ve Kur'an hizmeti yapacak cemaat modelini Bediüzzaman eserlerinde ortaya koymuştur. Bu modelde en birinci esaslardan birisi ve bugün de cemaatlerde eleştiri konusu yapılan bir nokta, şahısların kutsallaştırılması, tek adam anlayışının benimsenmesi ve koşulsuz itaat kültürüdür.

Bediüzzaman, ihlas, uhuvvet, ittihad, tesanüd ve teavünün esas olduğu bir cemaat yapılanmasını öngörür. Ve bu meseleyi de İhlas Risalesi'nde şöyle ifade eder; "Zaten mesleğimizin esası uhuvvettir. Peder ile evlat, şeyh ile mürit mabeynindeki vasıta değildir. Belki hakiki kardeşlik vasıtalarıdır.”⁵, "Kardeş kardeşe peder olamaz. Mürşit vaziyetini takınamaz. Uhuvvetteki makamat geniştir. Gıptakarane müzahameye medar olamaz. Olsa olsa kardeş kardeşe muavin ve zahir olur; hizmetini tekmlil eder.”⁶

Buradan da anlaşılacağı üzere, baba- evlat, şeyh- mürit arasında tam bir itaat, saygı, hürmet ve haksız da olsa itiraz hakkını kullanmamak vardır.

4.Nursî, Said, Tarihçe-i Hayat, YAN, 2007, İstanbul, s. 93.

5.Nursî, Said, Lem'alar, YAN, 2007, İstanbul, s. 395.

6.Age, s. 402.

Oysa kardeşin kardeşle münasebetinde mutlak itaat ve hürmet esası değil, sevgi ve saygı esasına dayanan bir meşveret sistemi hakimdir.

Yani Üstad kolektif hizmetlerde bu iki tarzı değil, onun yerine kardeşlik hukuku ve ilkesini tesis eder.

Günümüz cemaat probleminin belki de düğüm noktası; cemaati, bir kişinin iki dudağı arasına terk etmektir. Aslında bu o kişiye de bir zulümdür. Çünkü binlerce insanın hak ve hukukunu bir kişinin kanaat ve düşüncesine, kararına terk etmek, o kişileri de bir belirsizliğin içine atmak anlamı taşır.

Şahıslara kurtarıcılık, dünya işlerinde tasarruf, İlahi takdire müdahaleye kadar uzanan bir kutsiyet ve otorite izafe etmek dinin özünü örtüşen bir yaklaşım değildir.

‘Benim de bir reyim var.’, ‘Siz, meşveretle ne lazımsa yaparsınız.’7 cümlelerinin sahibi, telifi olan Risale-i Nurları bile, ‘Risale-i Nur benim değil, Kur’an’ın malıdır ve tefsiridir.’8 diyerek, adres gösteren bir anlayış nerede, kendisinin telifi olmayan bazı konuları ve kavramları sahiplenen anlayış nerede. “ Hattâ benim sözümü de, ben söylediğim için hüsn-ü zan edip tamamını kabul etmeyiniz. Belki ben de müfsidim. Veya bilmediğim halde ifsad ediyorum. Öyleyse, her söylenen sözün kalbe girmesine yol vermezsiniz. İşte, size söylediğim sözler hayalin elinde kalsın, mihenge vurunuz. Eğer altın çıktıysa kalbde saklayınız. Bakır çıktıysa, çok gıybeti üstüne ve bedduayı arkasına takınız, bana reddediniz, gönderiniz.”9 anlayışı nerede?

Bir kişiyi etkilemek kolaydır. Ama belli kademelerden insanların oylarını alarak seçilip gelen kişileri etkilemek o kadar da kolay değildir. Dolayısıyla o görev almış kişilerin bir istişari organizasyonla çalışması hem kurumsal kimliğin korunması anlamında hem de o cemaatteki insanların hak ve hukuklarını adaletle korumak anlamında daha uzun ömürlü ve sağlıklı olacaktır.

“Zaman, şahıs zamanı değil, şahs-ı manevi zamanıdır.”10 Kişiler dahi de olsalar, şahs-ı manevi karşısında etkisiz hale geleceklerdir. Elbette bir konuda on akılla düşünmek, yirmi gözle bakmak, yirmi kulakla işitmek çok daha isabetli kararlar alınmasına, hata yapma durumunun çok daha az olmasına vesile olacaktır.

Ortak akılla alınan kararlar ve yapılacak hizmetler taksimü'l-a'mal anlamında bir iş bölümüne, mesailerin tanzimine dönük teşrik-i mesai kaidesine ve kabiliyetleri istihdam etmeye katkı sağlayacaktır.

Böylece hem atılacak adımlardaki hata ihtimalini azaltmak, hem de pek çok kabiliyetlerin hizmetlerde istihdamına kapı aralanmış olacak, aynı zamanda işlerin daha süratli ve verimli yapılması temin edilmiş olacaktır.

Artık kıtalar, ülkeler birbiriyle istişare ediyor. Fikir alışverişi yapıyor. “Nasıl ki, nev-i beşerdeki telahuk-u efkâr unvanı altında asırlar ve zamanların tarih vasıtasıyla birbirleriyle meşvereti, bütün beşeriyetin terakkiyatı ve fûnunun esası olduğu gibi, en büyük kıt'a olan Asya'nın en

Bir kişiyi etkilemek kolaydır. Ama belli kademelerden insanların oylarını alarak seçilip gelen kişileri etkilemek o kadar da kolay değildir. Dolayısıyla o görev almış kişilerin bir istişari organizasyonla çalışması hem kurumsal kimliğin korunması anlamında hem de o cemaatteki insanların hak ve hukuklarını adaletle korumak anlamında daha uzun ömürlü ve sağlıklı olacaktır.

7.Nursî, Said, Emirdağ Lahikası, YAN, 2008, İstanbul, s. 249.

8.Nursî, Said, Emirdağ Lahikası, YAN, 2008, İstanbul, s. 43.

9.Nursî, Said, Eski Said Dönemi Eserleri, YAN, 2012, İstanbul, s. 230.

10.Nursî, Said, Tarihçe-i Hayat, YAN, 2007, İstanbul, s. 1070.

Sağlıklı bir cemaat, hür bir teşekkül olmalıdır. Hiçbir hareket, kurum, kuruluş veya partinin arka bahçesi konumunda bulunmamalıdır. Siyaseti kendi cemaat işleyişine, cemaatteki insanların haksız şekilde menfaatlerine vesile yapmak, hürriyetini, şahsiyetini oraya teslim etmek anlamına gelir.

geri kalmasının bir sebebi o şura-i hakikiyi yapmamasıdır.”¹¹ Buradan da anlaşılıyor ki, meşveret, maddi terakkinin dahi en temel esası olduğu gibi manevi terakkinin de en temel esasıdır. Dolayısıyla cemaatlerin böyle bir yapılanmaya gitmeleri aklın gereğidir.

Özellikle de Risale-i Nur kaynaklı cemaatlerin böyle bir sistemi işletmemeleri, kritik karar ve kanaatleri belli kişilerin tercihlerine terk etmeleri vebali arttıran bir durumdur.

Bediüzzaman, Kur’an’ın şura ile ilgili ayetlerini tefsir edip, eserlerine ders olarak koyarken ve kendisi de bu kural ve kaideleri uygularken, o eserlerden beslenenlerin bu kaideyi hayata katmamaları dikkat çekicidir.

Zaman, enaniyet zamanıdır. Yaşını, tecrübesini, faziletlerini, hatta salâhatını bir tahakküm aracı olarak kullanabilecek şahıslar olabileceği gibi bu şahısların bu damarlarını besleyecek yapıların da olması, tek kişi zihniyetini ortaya çıkarmaktadır. Nitekim, ‘Bir millet cehaletle hukukunu bilmezse ehl-i hamiyeti dahi müstebit eder.’¹²

İşte bu Kur’ani hakikatlerden ve yaşanan cemaati hadiselerden ders alınmadığı takdirde, bugün bir topluluk bir problem yaşarken, yarın başka bir topluluk yine aynı problemden dolayı aynı sıkıntı ile karşı karşıya kalacaktır.

b- Siyasi teşekküllerle mesafeli olmalıdırlar

Ortaya çıkış serüveni nasıl olursa olsun, bugün için dinî cemaatler asıl mecrasından uzaklaşıp, dünyevi bir amaca yönelmişse, cemaatin ana istikametinden sapma olduğu açıktır.

Sağlıklı bir cemaat, hür bir teşekkül olmalıdır. Hiçbir hareket, kurum, kuruluş veya partinin arka bahçesi konumunda bulunmamalıdır. Siyaseti kendi cemaat işleyişine, cemaatteki insanların haksız şekilde menfaatlerine vesile yapmak, hürriyetini, şahsiyetini oraya teslim etmek anlamına gelir.

Belki olsa olsa siyasetin dine hizmet etmesi için bir takım adımların atılması söz konusu olabilir. Ama bunu da yaparken, o siyasi teşekküle anjaje olmak anlamında yapmamalıdırlar. Hatta gerektiğinde cemaat değişik matbuat lisaniyle nasihat edecek, hak bildiği yolda bir takım sıkıntıları göze alabilecektir.

Kendi varlık nedenini ortadan kaldırmaya çalışan, dinsizce politikalar üreten zihniyetlerle çatışmayı göze alabilecek ve onlarla müspet daire içinde mücadele verecektir.

Özellikle dinî cemaatler gaye ve maksatlarını açıkça ortaya koymalıdırlar. Yani İslam’ı öğretmek, tebliğ etmek, eğitim ve hayır faaliyetleri yapmak gayeleri vardır. Ve bunlar zamana göre değişmeyen, mihengi Kur’an ve sünnet olan emirlere göre yapılmalıdır.

Bugün siyasilerle güya hizmet adına çok içli dışlı olan cemaatler, zaman zaman menfaat gördüğü siyasi partinin istek ve beklentileri doğrultusunda kendi ilkelerinden taviz verebilmektedirler.

11.Nursi, Said, Eski Said Dönemi Eserleri, YAN, 2012, İstanbul, s. 354.

12.Nursi, Said, age, s. 213.

Adına hizmet deyip, güçle birlikte hareket ederek güçleneceğini, hizmet edeceğini düşünmek yanılgısı, cemaatleri bugün pek çok yanlışın içerisine ve bazı siyasi teşekküllerin maşası konumuna düşürmüştür. Oysa, 'Bütün kuvvetinizi ihlasta ve hakta bilmelisiniz'¹³ diyen bir Üstad'ın talebelerinin bütün kuvveti siyasette, güçte araması ne büyük bir yanılgıdır.

Cemaatlerin kuruluş amacı siyaset değildir. Bu elbette siyasi partilerin işidir. Aslolan herkesin bildiği ve inandığı işi yapması icap eder. Cemaatin işi ifade edildiği üzere iman ve Kur'an hizmetleri yapmaktır.

Bir cemaat yetkilisinin bir partide partizan gibi çalışması, içinde olduğu kurumsal kimliğin varlık amacına zıttır. Çünkü cemaatin bir üyesini farklı farklı partiden insanlar bir siyasi partide çalışırken gördüklerinde elbette o kişinin söyleyecekleri sözün tesiri ciddi oranda sarsılmış olacaktır. İslam'ı anlatmak isteyen kişi kendi partisinden olmayan kişilere İslam'ı nasıl anlatacaktır? Bu kişi dini siyasete alet etmek ithamına maruz kalmayacak mıdır?

Bu durum da o cemaatin güvenilirliğine gölge düşürecektir.

"Umumun mal-i mukaddesi olan dini..."¹⁴ ve "İslamiyet güneşi yerdeki ışıklara alet ve tabi olamaz."¹⁵ hakikatleri gereğince, dini siyasete alet etmek veya sadece bir partinin altında dini düşünmek dine en büyük ihanettir.

Bediüzzaman da siyasete ciddi oranda mesafeli olmuş ve onların ciddi ve cazip tekliflerine karşı itibar etmemiştir. Böylece ilmin izzetini yukarıda tutmuş ve mücevherleri kömür derekesine indirmemiştir.

Bu konunun tamamlayıcısı kabilinden bir konu daha var ki, o da, cemaatlerin devlette kadrolaşma faaliyetlerine girişmemesidir. Devlet, yetmiş elemanlardan liyakatlarına göre, partizanlığa girmeden, adaletlice atamalar yapmalıdır. Cemaatin temsilcileri bu konuda devlet nezdinde girişimlerde bulunmamalıdır.

Bu arada devlet yöneticileri de, cemaatlerin iç işlerine karışmayan, onların tercihlerine, kararlarına müdahale etmeyen bir yaklaşım içerisinde olmalıdırlar. Onları partilerinin arka bahçesi olarak konumlandırmamalıdırlar.

Aynı zamanda iman ve Kur'an hizmetleri yapan teşekküller olarak cemaatler, çok da ekonomik ve maddi, dünyevi hedefler içerisinde bulunmamalıdırlar. Maddi rekabet, ihlası, samimiyeti tesanüdü bozabilir.

Ama cemaat içerisindeki bireyler, cemaat adına değil de kendi şahsı adına siyasete katılabilir, ekonomik adımlar atabilir. O zaman hatası da sevabı da kendisi etrafında gelişecektir.

C- Şeffaf politikalar içerisinde bulunmalıdırlar

Cemaatler üzerindeki soru işaretlerini kaldırmanın en önemli adımlarından birisi, cemaat teşekküllerinin gerek kuruluş amaçlarında ve gerekse hizmet adımlarında, gelecek hedeflerinde ciddi bir şeffaflık içerisinde olmaları gerektir.

13.Nursi, Said, Lem'alar, YAN, 2007, İstanbul, s. 393.

14.Nursi, Said, Eski Said Dönemi Eserleri, YAN, 2012, İstanbul, s. 497.

15.Nursi, Said, Tarihçe-i Hayat, YAN, 2007, İstanbul, s. 154.

Cemaatlerin kuruluş amacı siyaset değildir. Bu elbette siyasi partilerin işidir. Aslolan herkesin bildiği ve inandığı işi yapması icap eder. Cemaatin işi ifade edildiği üzere iman ve Kur'an hizmetleri yapmaktır.

Baskının olduğu ortamlarda gizlilik artar. Hürriyetçi zeminler, daha açık politikaların uygulanabildiği ortamlara dönüşür. Güven gelişir. Böylece cemaatlerin devletine, devletin de manevi yapılar olan cemaatlere bakışı daha müspet hale gelir.

Ortaya koydukları projelerinde, projeleri gerçekleştirme süreçlerinde, bu doğrultuda halktan destek istemelerinde inandırıcı, sağlam, denetlemeye açık, hesap verebilir bir yapılanma içinde olmaları gerekir.

Cemaat yapılarında hizmet eden ön plandaki kişilerin tavırlarıyla, tutumlarıyla, ekonomik durumlarıyla, harcamalarıyla güven telkin eden kişiler olması, insanların yardım emanetlerini en güvenilir şekilde muhafaza etmeleri, amacına uygun harcamaları çok önemlidir.

Dini işlerde gizemi, kapalılığı mümkün mertebe ortadan kaldırarak, alınan kararlarda, kararları uygulamada açık bir politika izlenmesi zihinlerde oluşabilecek problemleri giderecektir.

Bir cemaatin kamuoyunu ilgilendiren konularda aldıkları istişare kararlarını deklare etmeleri ve bu kararı hangi temel kriterleri tartışarak aldıklarını kamuoyu ile paylaşmaları önemlidir. Mümkün mertebe belirsizliğin giderilmesi esastır.

Şeffaflık çerçevesinde cemaatin bütün gelir ve giderleri denetlemelere açık bir şekilde, ulaşılabilir, hesabı sorulabilir ve cevap da verilebilir olmalıdır.

Attığı bütün adımları istişare ile atanlar, aldığı kararları meşveret ederek alanlar, 'edna bir hileye tenezzül etmez'¹⁶ bir hayat geçirerek yaşarlar ve takıyyeye de hileye de ihtiyaç duymazlar.

Bunun da yolu, aslında devletin de hürriyetçi, adaletli, hak ve hukuka riayet eder bir politika izlemesi ve aynı şeffaflığı, aynı açık politikayı diğer kurum ve kuruluşlardan da beklemesidir.

Baskının olduğu ortamlarda gizlilik artar. Hürriyetçi zeminler, daha açık politikaların uygulanabildiği ortamlara dönüşür. Güven gelişir. Böylece cemaatlerin devletine, devletin de manevi yapılar olan cemaatlere bakışı daha müspet hale gelir.

Elbette böyle ortamlara kabiliyetler uyanır, milleti için, devleti için, mukaddesatı için bir şeyler yapma çabası gelişir. Himmetler harekete geçer, gayretler faaliyete dönüşür ve böylece hem devlet kazanır, hem millet kazanır. 'Kimin himmeti milleti ise, o kimse tek başıyla küçük bir millettir.'¹⁷ hükmü tahakkuk eder.

Sonuç

Cemaatler, Türkiye'de ve dünyada gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun bir şekilde varlığını sürdürmeye devam edecektir. Çünkü insanın fitri yapısından kaynaklanan ihtiyaçlara cevap vermektedirler. Öyleyse öncelikle cemaatlerin sağlıklı bir yapıya kavuşmalarını sağlamak gerekir. Bunun için de devletin ve toplumun aynı istikamette çalışması, ötekileştirici, kutuplaştırıcı, ayrıştırıcı bir politika izlemeden, güveni esas alan ve adalet duygusunu hakim kılan politika ve yaklaşımlarda bulunması gerekir.

16.Nursi, Said, Mektubat, YAN, 2007, İstanbul, s.113

17.Nursi, Said, Tarihçe-i Hayat, YAN, 2007, İstanbul, s. 159.

Fıtrî ihtiyaçları, istidat ve kabiliyetleri engellemeler, temel hak ve özgürlüklerle ilgili sorunlar, hukukun üstünlüğü ve adalet konusundaki kuşkular arttıkça, toplumsal yapının sağlıklı olabilmesi zordur.

Sağlıklı cemaat yapılanmalarının olabilmesi için önce devletin sağlıklı ve adaletli, kuşatıcı politikalar üretmesi gerekir. Sağlıksız toplum yapısının üreteceği cemaat yapılanmasının da sağlıklı olabileceğini düşünmek mümkün değildir. Sağlıksız cemaat yapıları toplumda yaygın din anlayışının da sağlıksız olması gibi bir sonucu doğurmaktadır.

Cemaatler, önce kendi içlerinde rıza-i İlahinin esas olduğu, muhabbetin, uhuvvetin, tesanüdün ve meşveretin hakim olduğu bir sağlıklı yapıda ancak varlığını sürdürebilirler ve gayelerine ulaşabilirler. Tabii amaç birliği içerisinde buldukları diğer cemaatlerle de müsbet rekabet içinde, muhabbetle, onların varlığını da anlamlı bularak ihlas, uhuvvet ve dayanışma davranışlarıyla hareket etmeleri gerekir. Zaten iman hizmeti de, ancak fertlerin tam bir tesanüd ve ittihadla birbiriyle irtibat kurmasıyla ve beraber olup, omuz omuza vermesiyle yapabilir.

Cemaatler, üretime dayalı, ilkeli, şeffaf, gerçekçi bir yapılanma ile mensuplarının bilinçli ve kararlı tercihlerini temin etmeli ve cemaat hem kendi içinde hem de diğer cemaatlerle müsbet bir müsabaka halinde olmalıdır.

Summary

The communities are social realities that take shape in the natural course of social life, where people participate without being subjected to any constraints, and whose dialogues are taken from the Qur'an and Sunnah. It is crucial that the communities emanating from a social need and fill an important gap in society must gain a correct understanding and real functions. In this work, the criticism of religious communities is made in the light of the last living.

Keywords

Community, religion, social life, politics, transparency, Islamic services

